

ГОДИШЊАК
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА
ПОЖАРЕВАЦ

Година XII, број 12 ПОЖАРЕВАЦ, 2023.

Пожаревац
2023.

ЗАПИСИ

**ГОДИШЊАК
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ**

Година XII, број 12
ПОЖАРЕВАЦ, 2023.

ZAPISI

**THE HISTORICAL ARCHIVES OF POZAREVAC
YEARBOOK**

Year XII, No 12
POZAREVAC, 2023.

ЗАПИСИ
Годишњак Историјског архива Пожаревац
M 51 – врхунски часопис националног значаја

ИЗДАВАЧ: Историјски архив Пожаревац
www.arhivpozarevac.org.rs
info@arhivpozarevac.org.rs

ЗА ИЗДАВАЧА: Др Јасмина Николић, директорка

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Др Јасмина Николић

УРЕДНИК: Др Јасмина Николић

РЕДАКЦИЈА:
Др Јасмина Николић
Проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић
Проф. др Александар Раствоић
Проф. др Радован Радовановић
Проф. др Златко Матић
Др Мирослав Перишић
Др Момчило Исич
Др Маријана Мраовић
Др Драгана Милорадовић
Др Јасмина Живковић
Наташа Милошевић Дулић
Слободанка Цветковић

ИНОСТРАНИ ЧЛАНОВИ РЕДАКЦИЈЕ:
Проф. др Петер Павел Класинц (Словенија)
Доц. др Влатка Лемич (Хрватска)
Др Грасиа Таго (Италија)
Др Димитар Атанасов (Бугарска)
Др Живана Хеџбели (Хрватска)
Др Јасна Пожган (Хрватска)
Др Бојан Стојнић (Република Српска/Босна и Херцеговина)
Мр Данијела Мрда (Босна и Херцеговина)
Мр Димитар Богески (Северна Македонија)
Светлана Успрцова (Северна Македонија)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК И СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ:
Наташа Милошевић Дулић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
ЗАПИСИ - Годишњак Историјског архива Пожаревац
Др Воје Дулића 10, 12000 Пожаревац / Република Србија
Телефон/факс +381 12 523 082
Email: info@arhivpozarevac.org.rs

РЕЦЕНЗЕНТИ:
Проф. др Ивана Крстић Мистрицеловић
Проф. др Александар Раствоић
Проф. др Радован Радовановић
Проф. др Златко Матић
Проф. др Петер Павел Класинц
Др Маријана Мраовић
Др Александар Стојановић
Др Влатка Лемич
Др Миле Бакић

ПРЕВОД НА ЕНГЛЕСКИ: Аутори чланака

УДК: Народна библиотека Србије

ПРЕЛОМ И ШТАМПА: NEWPRESS Д.О.О. Смедерево

ТИРАЖ: 350

ISSN 2334-7082

2023. © Историјски архив Пожаревац

Није дозвољено дељење, умножавање и дистрибуција садржаја без изричитог пристанка Историјског архива Пожаревац. Доступне садржаје корисници могу користити искључиво уз поштовање ауторских права и навођење извора података.

Штампање часописа омогућно је Град Пожаревац

Редакција се не сматра одговорном за ставове и мишљења аутора текстова.

Сви чланци објављени у часопису су рецензирани.

Прихваћено за штампу на седници Редакције одржаној у Пожаревацу,
10. октобра 2023.

ZAPISI
THE HISTORICAL ARCHIVES OF POŽAREVAC YEARBOOK
M 51 – a top journal of national importance

PUBLISHER: Historical Archive Pozarevac
www.arhivpozarevac.org.rs
info@arhivpozarevac.org.rs

FOR PUBLISHER: Ph.D. Jasmina Nikolic, director

EDITOR-IN-CHIEF: Ph.D. Jasmina Nikolic

EDITOR: Ph.D. Jasmina Nikolic

EDITORIAL BOARD:
Ph.D. Jasmina Nikolic
Ph.D. Ivana Krstic Mistrizdelovic, prof.
Ph.D. Aleksandar Rastovic, prof.
Ph.D. Radovan Radovanovic, prof.
Ph.D. Zlatko Matic, prof.
Ph.D. Miroslav Perisic
Ph.D. Momcilo Isic
Ph.D. Marijana Mraovic
Ph.D. Dragana Miloradovic
Ph.D. Jasmina Zivkovic
Natasia Milosevic Dulic
Slobodanka Cvetkovic

FOREIGN MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:
Ph.D. Peter Pavel Klasinc (Slovenia)
Ph.D. Vlatka Lemic, docent (Croatia)
Ph.D. Grazia Tato (Italy)
Ph.D. Dimitar Atanasov (Bulgaria)
Ph.D. Zivana Hedjbeli (Croatia)
Ph.D. Jasna Pozgan (Croatia)
Ph.D. Bojan Stojnic (Bosnia and Herzegovina/Republic of Srpska)
Msc. Danijela Mrda (Bosnia and Herzegovina)
Dmitar Bogeski, msc. (Northern Macedonia)
Svetlana Uspcova (Northern Macedonia)

TEHNIICAL EDITOR AND SECRETARY OF THE EDITORIAL BOARD:
Natasia Milosevic Dulic

ADDRESS:
ZAPISI, THE HISTORICAL ARCHIVES OF POŽAREVAC YEARBOOK
Dr Voje Dulic 10, Pozarevac, 12000, Republic of Serbia
Fone/fax +381 12 523 082
Email: info@arhivpozarevac.org.rs

REVIEWERS:
Ph.D. Ivana Krstic Mistrizdelovic, prof.
Ph.D. Aleksandar Rastovic, prof.
Ph.D. Radovan Radovanovic, prof.
Ph.D. Zlatko Matic, prof.
Ph.D. Peter Pavel Klasinc, prof.
Ph.D. Marijana Mraovic
Ph.D. Aleksandar Stojanovic
Ph.D. Vlatka Lemic
Ph.D. Mile Bakic

TRANSLATION INTO ENGLISH: Authors of articles

UDK: National Library of Serbia

LAYOUT AND PRESS: NEWPRESS D.O.O. Smederevo

CIRCULATION: 350

ISSN 2334-7082

2023. © HistoricalArchivePozarevac

It is not allowed to share, reproduce and distribute the content without the express consent of the Historical Archive of Pozarevac. Users may use the available content only with respect to copyright and indication of data sources.

The printing of the Journal was made possible by the City of Požarevac

The editorial office is not accountable for the views and opinions of the authors of the texts.

All the articles published in annual journal are reviewed.

Accepted for the press at the session of the Editorial Board held in Požarevac on October 10, 2023

САДРЖАЈ CONTENTS

Др Јасмина НИКОЛИЋ,
главни и одговорни уредник, директор
ДВАНАЕСТ ГОДИНА ПРЕД ВАМА

7

Ph.D. Jasmina NIKOLIC,
editor-in-chief and director
TWELVE YEARS AHEAD OF YOU

АРХИВИСТИКА ARCHIVAL

Др Филип КРЧМАР О ЈЕДНОМ ПЛАНУ ПОЖАРЕВАЦА ИЗ 1718. ГОДИНЕ	15	Ph.D. Filip KRCMAR 1718 PLAN OF PASSAROWITZ IN AUSTRIAN NATIONAL LIBRARY
Doc. dr. Vlatka LEMIĆ ARHIVSKA VAŠTINA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU	27	Ph.D. Vlatka LEMIC ARCHIVAL HERITAGE OF THE UNIVERSITY OF ZAGREB
Наташа МИЛОШЕВИЋ ДУЛИЋ ИСКУСТВА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОЈ ДЕЛАТНОСТИ У ПЕРИОДУ ОД 2013. ДО 2022. ГОДИНЕ	36	Nataša MILOSEVIC DULIC EXPERIENCES OF THE HISTORICAL ARCHIVE OF POŽAREVAC IN EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE PERIOD FROM 2013 TO 2022
Др Јасмина ЖИВКОВИЋ ЈАВНИ ИЗВРШИТЕЉИ КАО СТВАРАОЦИ АРХИВСКЕ ГРАБЕ И ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА	52	Ph.D. Jasmina ZIVKOVIC PUBLIC EXECUTORS AS CREATORS OF ARCHIVAL MATERIAL AND DOCUMENTARY MATERIAL
Слободанка ЦВЕТКОВИЋ АРХИВСКА ГРАБА ФОНДА „ТРГОВАЧКО-ОБАВЕШТАЈНИ И ИНКАСО ЗАВОД „КРЕДИТ-ИНФОРМ“ БЕОГРАД У ИСТОРИЈСКОМ АРХИВУ ПОЖАРЕВАЦА – ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ ВЕЛИКЕ ПЛАНЕ И СМЕДЕРЕВА	66	Slobodanka CVETKOVIC ARCHIVE MATERIALS OF THE FUND TRADE INTELLIGENCE AND COLLECTION INSTITUTE “KREDIT-INFORM” BELGRADE IN THE HISTORICAL ARCHIVE OF POŽAREVAC CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF VELIKA PLANA AND SMEDEREVO

ИСТОРИОГРАФИЈА ISTORIOGRAPHY

Др Мартин МАТИЈАШЕВИЋ Проф. др Живанка МИЉАДИНОВИЋ БОГАВАЦ ПОЛИТИЧКИ ДЕЛИКТИ И ЗАШТИТА ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ У КНЕЖЕВИНИ И КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ	83	Ph.D. Martin MATIJASEVIC Ph.D. Zivanka MILADINOVIC BOGAVAC, prof. POLITICAL OFFENSES AND PROTECTION OF PUBLIC SECURITY IN THE PRINCIPALITY AND KINGDOM OF SERBIA
Мр Небојша Д. ЂОКИЋ МА Јелена Б. РОГОЖАРСКИ МА Миљена М. БАЛТИЋ ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ МАНАСТИРА НИМНИКА	99	MSC. Nebojša D. ĐOKIĆ MA Jelena B. ROGOŽARSKI MA Milena M. BALTIC CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF NIMNIK MONASTERY

Др Владимир КРИВОШЕЈЕВ ПАНДЕМИЈА ШПАНСКЕ ГРОЗНИЦЕ У УБСКОМ СРЕЗУ 1918-1919. ГОДИНЕ	113	Ph.D. Vladimir KRIVOSEJEV PANDEMIC OF SPANISH INFLUENZA IN THE UB DISTRICT FROM 1918 TO 1919
Ана ГАВРИЛОВИЋ Проф. др Радован РАДОВАНОВИЋ ОСНИВАЊЕ АЕРОКЛУБА „НАША КРИЛА“ И ЊЕГОВ РАД ПОЧЕТКОМ ДВАДЕСЕТИХ ГОДИНА XX ВЕКА	121	Ana GAVRILOVIC Ph.D. Radovan RADOVANOVIC, prof. THE FOUNDING OF THE AERoclUB “NAŠA KRILA” AND ITS WORK IN THE EARLY TWENTIES OF THE 20 TH CENTURY
Проф. др Алексеј ТИМОФЕЈЕВ РУСКА ЕМИГРАЦИЈА У ПОЖАРЕВАЧКОМ КРАЈУ ЗА ВРЕМЕ И НАКОН ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА	130	Ph.D. Aleksej TIMOFEJEV, prof. RUSSIAN EMIGRATION IN THE POŽAREVAC REGION DURING AND AFTER THE SECOND WORLD WAR
Др Оливера ДРАГИШИЋ ПРЕДСТАВЕ НЕПРИЈАТЕЉА У ФИЛМУ БИТКА НА НЕРЕТВИ	141	Ph.D. Olivera DRAGISIC REPRESENTATIONS OF THE ENEMY IN THE FILM BATTLE OF THE NERETVA
Др Александар СТОЈАНОВИЋ ОПШТИНСКИ СУД У ПОЖАРЕВЦУ СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА 20. ВЕКА	155	Ph.D. Aleksandar STOJANOVIC POŽAREVAC MUNICIPAL COURT OF JUSTICE DURING THE 1970 ^S
Бранислава СТОЈКОВИЋ ПРВИ СРПСКИ УСТАНАК – БОЈ НА ЧЕГРУ 1809.	168	Branislava STOJKOVIC THE FIRST SERBIAN UPRISING - THE BATTLE OF ČEGAR 1809
Маја ДИМИЋ Др Маријана МРАОВИЋ ДРУГИ ПЕШАДИЈСКИ ПУК „КЊАЗ МИХАИЛО“ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА, 1918 – 1941. ГОДИНЕ (УЛОГА И ЗНАЧАЈ У ЧУВАЊУ ТРАДИЦИЈЕ И КУЛТУРЕ СЕЋАЊА)	179	Maja DIMIC Ph.D. Marijana MRAOVIC SECOND INFANTRY REGIMENT “KNJAZ MIHAILO” IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS, 1918-1941 (ROLE AND IMPORTANCE IN PRESERVING TRADITION AND CULTURE OF MEMORY)
Огњан ПЕТРОВИЋ ШКОЛСКО-ПРЕЛАЗНИ АЕРОПЛАН ЗМАЈ ФП.1	187	Ognjan PETROVIC ZMAJ FP.1 PROTOTYPE
Мирјана СТЕПАНОВИЋ Милан СТАНКОВИЋ, мр. ПАГАНСКИ ОБИЧАЈИ КОД ВЛАХА У ХОМОЉУ	195	Mirjana STEPANOVIC MA Milan STANKOVIC PAGAN CUSTOMS WITH THE VLACHES IN HOMOLJE

ИЗ РАДА АРХИВА FROM THE ARCHIVES OF

Проф. др Ивана КРСТИЋ МИСТРИЦЕЛОВИЋ
ПРОМОЦИЈА МОНОГРАФИЈЕ
„ИСТОРИЈА ПОЛИЦИЈЕ У СРБИЈИ“

205

Ph.D. Ivana KRSTIC MISTRIDZELOVIC, prof.
PROMOTION OF THE MONOGRAPH
“HISTORY OF POLICE IN SERBIA”

Др Јасмина НИКОЛИЋ
ЈУБИЛЕЈ 75 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА И РАДА
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

208

Ph.D. Jasmina NIKOLIC
JUBILEE 75 YEARS OF EXISTENCE AND WORK
HISTORICAL ARCHIVE OF POZAREVAC

Др Јасмина НИКОЛИЋ
Др Драгана МИЛОРАДОВИЋ
ИЗЛОЖБА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ
„ФИЛМОВИ КОЈЕ СМО ВОЛЕЛИ, 1947-1980“
У КУЛТУРНОМ ЦЕНТРУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
„ИВО АНДРИЋ“ У ПЕКИНГУ 2. СЕПТЕМБАР – 31.
ОКТОБАР 2023. ГОДИНЕ

214

Ph.D. Jasmina NIKOLIC
Ph.D. Dragana MILORADOVIC
EXHIBITION OF HISTORICAL ARCHIVE of
POZAREVAC “FILMS WE LOVED, 1947-1980” IN
THE CULTURAL CENTER OF THE REPUBLIC OF
SERBIA “IVO ANDRIĆ” IN BEIJING. SEPTEMBER
2 - OCTOBER 31, 2023

МЕЂУНАРОДНА АРХИВСКА И КУЛТУРНА САРАДЊА INTERNATIONAL ARCHIVAL AND CULTURAL COOPERATION

Др Гордан БОЈКОВИЋ
НАУЧНИ СКУП КОСОВО И МЕТОHIЈА КРОЗ
ЧИЊЕНИЦЕ, ТУМАЧЕЊА И СИМБОЛЕ, ОДРЖАН
13. И 14. СЕПТЕМБРА 2023, У ЛЕПОСАВИЋУ,
У ОРГАНИЗАЦИЈИ ИНСТИТУТА ЗА СРПСКУ
КУЛТУРУ ПРИШТИНА /ЛЕПОСАВИЋ

221

Ph.D. Gordan BOJKOVIC
SCIENTIFIC CONFERENCE KOSOVO AND
METOHIA THROUGH FACTS, INTERPRETATIONS
AND SYMBOLS, HELD ON SEPTEMBER 13 AND
14, 2023, IN LEPOSAVIC, IN THE ORGANIZATION
OF THE INSTITUTE FOR SERBIAN CULTURE
PRISTINA /LEPOSAVIC

Никола МИЛУТИНОВИЋ
ПЕТА МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„МОДЕРНИЗАЦИЈСКЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ У
ЕКОНОМСКОМ И КУЛТУРНОМ ЖИВОТУ
ВИДИНСКОГ И ТИМОЧКОГ КРАЈА ОД XVIII ДО
XX ВЕКА“, Културни центар „Жул Паскин“,
Видин (Република Бугарска),
28. и 29. септембар 2023. године

224

Nikola MILUTINOVIC
FIFTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE “MODERNISATION TENDENCIES IN
THE ECONOMIC AND CULTURAL LIFE OF VIDINA
AND TIMOCKA REGIONS FROM THE 18TH TO THE
20TH CENTURIES”, Cultural Center “Zhul Paskin”,
Vidin (Republic of Bulgaria),
September 28 and 29, 2023

Др Јасмина НИКОЛИЋ
СМЕРНИЦЕ О НАУЧНОЈ И КУЛТУРНОЈ
САРАДЊИ ИЗМЕЂУ ИСТОРИЈСКОГ
АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ И АРХИВА БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ ПОТПИСАНЕ У ПОЖАРЕВЦУ
10. ОКТОБРА 2023.

228

Ph.D. Jasmina NIKOLIC
AGREEMENT ON SCIENTIFIC AND CULTURAL
COOPERATION BETWEEN HISTORICAL ARCHIVES
OF POZAREVAC AND ARCHIVES OF BOSNIA
AND HERZEGOVINA SIGNED IN POZAREVAC ON
OCTOBER 10, 2023

Др Драгана МИЛОРАДОВИЋ
РЕДАКЦИЈА ВРХУНСКОГ ЧАСОПИСА
НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА „ЗАПИСИ ГОДИШЊАК
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ“

231

Ph.D. Dragana MILORADOVIC
EDITORIAL BOARD OF A TOP JOURNAL OF
NATIONAL IMPORTANCE ZAPISI THE HISTORICAL
ARCHIVES OF POZAREVAC YEARBOOK

Зоран СТЕВАНОВИЋ
МЕЂУНАРОДНО АРХИВИСТИЧКО САВЕТОВАЊЕ
КУРШУМЛИЈСКА БАЊА, 11-13. ОКТОБАР 2023.

234

Zoran STEVANOVIĆ
INTERNATIONAL ARCHIVAL CONSULTATION
KURSUMLIJSKA BANJA ON OCTOBER 11-13, 2023

ПРИКАЗИ REVIEWS

Наташа МИЛОШЕВИЋ ДУЛИЋ
ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНА АКТИВНОСТ „СЕЂАЊЕ
НА ПРОШЛОСТ – У СУСРЕТ НОВОГОДИШЊИМ
И БОЖИЋНИМ ПРАЗНИЦИМА“
ИЗ ЦИКЛУСА „АВАНТУРА У АРХИВУ“
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

241

Natasa MILOSEVIC DULIC
EDUCATIONAL ACTIVITY “REMEMBERING
THE PAST - IN ANTICIPATION OF THE NEW
YEAR AND CHRISTMAS HOLIDAYS” FROM THE
SERIES “ADVENTURE IN THE ARCHIVE” OF THE
HISTORICAL ARCHIVE OF POZAREVAC

Славица СОЛОМУН
ВОДИЧ КРОЗ ЛИЧНЕ ФОНДОВЕ И ЗБИРКЕ
И ЗБИРКЕ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

246

Slavica SOLOMUN
A GUIDE THROUGH THE PERSONAL HOLDINGS
AND COLLECTIONS OF THE HISTORICAL
ARCHIVE OF POZAREVAC

Мр Данијела МРДА
ПРИКАЗ ИЗЛОЖБЕ „СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ
ЦРКВЕ - НАЦРТИ И ПРОЈЕКТИ (1878 – 1941)“

249

MSc. Danijela MRDA
REVIEWS OF THE EXHIBITION “SERBIAN
ORTHODOX CHURCHES - DRAWINGS AND
PROJECTS (1878 - 1941)”

Маја ДИМИЋ
ИЗЛОЖБА „НОВАЦ И БАНКАРСТВО У
ТОПЛИЦИ“ - Нумизматичка збирка
Народног музеја Топлице

252

Maja DIMIC
“MONEY AND BANKING IN THE TOPLICE”
EXHIBITION - Numismatic collection of the National
Museum of Toplice

Др Миливоје ПАЈОВИЋ
ДВАДЕСЕТЕ, КЊИГА I, ПРОПАЛИ ИЗЛЕТ
ПОТПУКОВНИКА МАКСИМОВИЋА,
СРПСКО НАРОДНО ВИЈЕЋЕ, ЗАГРЕБ, ЈУЛ 2022

256

Ph.D. Milivoje PAJOVIC
ĀEDOMIR VIŠNJIC, TWENTIES, BOOK I, THE
FAILED TRIP OF LT. COL. MAKSIMOVIC, SERBIAN
NATIONAL COUNCIL, ZAGREB, JULY 2022.

Мр Дејан ЈАКШИЋ
НЕНАД ПРЕДОЈЕВИЋ
ФОНД БАЧКА ЕПАРХИЈА АРХИВА ВОЈВОДИНЕ

258

MSc. Dejan JAKSIC
Nenad Predojević, FUND OF THE EPARCH OF
BAĀKA OF THE ARCHIVES OF VOJVODINA

УПУТСТВО САРАДНИЦИМА INSTRUCTIONS TO AUTHORS

УПУТСТВА САРАДНИЦИМА И
ПРАВИЛА ЗА НАВОЂЕЊЕ
(ЂИРИЛИЦА, ЛАТИНИЦА, ЕНГЛЕСКИ)

263

INSTRUCTIONS TO COLLEAGUE AUTHORS HOW
TO ADD REFERENCES / BIBLIOGRAPHY

Изворни научни рад.

ОПШТИНСКИ СУД У ПОЖАРЕВЦУ СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА 20. ВЕКА

Апстракт: У раду се, на основу необјављених историјских извора из Државног архива Србије и Историјског архива Пожаревац, реконструише рад Општинског суда у Пожаревцу током седамдесетих година 20. века. Квантитативна и квалитативна анализа рада поменутог суда, са посебним освртом на проблеме и изазове са којима се институција суочавала, налазе се у средишту овог текста. Предмет истраживања сагледава се у контексту правосуђа у СР Србији, као и друштвених и економских процеса који су се у посматраном периоду одвијали у Пожаревцу и околини.

Кључне речи: Општински суд, Пожаревац, 1970-те, судство, правосуђе;

Увод: историја пожаревачких судова опште надлежности и судство у Југославији након Другог светског рата

Пожаревац је град који заузима истакнуто место у историји српског правосуђа, будући да је био седиште нахијског суда још у првим деценијама изградње нововековне српске државе.² Током већег дела 19. и прве половине 20. века, у престоници Браничевског округа постојали су и Окружни суд, који је баштинио традицију Пожаревачког магистрата, односно Првог нахијског суда у Пожаревцу, и Срески/Општински суд, који је углавном

имао функцију првостепеног суда у грађанској материји и мањем делу кривичне материје.

По ослобођењу Југославије у Другом светском рату и извршене социјалистичке револуције дошло је до корених промена везаних за значај, друштвену функцију и ингеренције судске власти.³ Увођење тзв. народних судова истовремено је имало за циљ да у судску власт унесе елементе директне демократије, кроз институцију присудитеља, као и да судове учини заштитницима тековина револуције и поретка. Правни систем који је постојао до Априлског рата сматран је превазиђеним и лошим, у суштини противним народним интересима. Иако су многи закони из времена Краљевине СХС/Југославије остали на снази и у наредним годинама, непрестано се истицало да „тренутно стање“ и „нове друштвене околности“ захтевају раскид са старим праксама, а у области правосуђа и администрације, посебно са „бирокупским формализмом“.

Сачувани извештаји Министарства правосуђа као и Републичког секретаријата за правосуђе Србије указују да се у многим судовима радило стихијски, да су органи политичке власти смењивали председнике судова и разрешавали судије по сопственом нахођењу, често и без икакве консултације са ресорним министарством. У првим послератним годинама основни критеријум за избор на судијску функцију није представљала стручност нити правничко образовање, већ морална исправност (превасходно везана за питање „држања за време окупације“) и идеолошка поодобност. Број судија „нестручњака“ (судија које нису имале завршен правни факултет нити положен правосудни

¹ Аутор је доктор историјских наука, виши научни сарадник Института за новију историју Србије у Београду; адреса електронске поште: acas109@gmail.com

² О традицији пожаревачког судства: Јасмина Живковић, *Судство као сељменит српске државности 1804-1914. Пожаревачки суд од магистрата до првостепеност суда округа пожаревачког*, Пожаревац: Историјски архив Пожаревац, 2006; Јасмина Живковић, Наташа Милошевић Дулић, *Пожаревачки Магистрат: Први нахијски суд у Србији 1821-2011*, Пожаревац: Историјски архив Пожаревац, 2011; Стеван Максимовић, *Суђења у пожаревачком магистрату (1827-1844)*, Пожаревац: Просвета, 1973.

³ О променама у судству и правосуђу током првих послератних година детаљно: Горан Илић, *Сиварање, организација и функционисање кривичног правосуђа у Србији од 1945. до 1957. године: докторска дисертација*, Ниш: Правни факултет, 2007; Александар Стојановић, Коста Милојковић, *Суд у Алексинцу: 1832-2017*, Алексинац: Завичајни музеј, 2017, 115-125.

испит) опадао је са протоком времена, али је још половином педесетих година таквих лица било и међу делиоцима правде, али и на челу судова у унутрашњости Србије.⁴ Судије су биле изложене великом притиску јавности и нових власти, који су захтевали да се напусти „бирокарски формализам“ и да се суди „у складу са новим друштвеним околностима“. Због огромног притиска јавности бројне истакнуте судије и адвокати напустили су правосуђе.

Революционарни период у развоју српског (и југословенског) правосуђа завршен је половином педесетих година, када су на снагу ступили нови закони из области правосуђа. Они су истовремено представљали раскид са праксама преузетим из Совјетског Савеза и основ за професионализацију судства која је постепено уследила. Закон о судовима из 1954. године⁵ донет је на таласу ширих друштвених и политичких кретања, у којима је тзв. државни социјализам уступао примат самоуправљању. Самоуправљање као специфичан облик друштвених односа промовисано је као југословенски модел социјализма а формалну афирмацију добило је Уставним законом о основама друштвеног и политичког уређења ФНРЈ из јануара 1953. године. Закон о судовима донет је наредне године и био је основ за децентрализацију судства у Југославији, истовремено представљајући напуштање совјетских узора у законодавству и организацији правосуђа.⁶

Нови закон предвиђао је постојање редовних, привредних и војних судова. Код редовних судова задржана је подела на среске, окружне и врховне (републичке

и покрајинске), а као највиша инстанца одређен је Савезни врховни суд. Срески судови имали су надлежност да у првом степену одлучују о грађанским, кривичним и другим предметима који су им стављени у надлежност, да спроводе извршења и обављају друге послове одређене законом (чл. 17). Окружни судови су оснивани за подручја од два или више среских судова, и имали су надлежност одлучивања у првом степену за одређене грађанске и кривичне предмете, али су дефинисани и као другостепени орган одлучивања по правном леку изреченом пресудом среског суда (чл. 19–20). Осим ових надлежности спроводили су истраге и вршили друге послове одређене законом. Истим законом републички врховни судови одређени су као апелационе инстанце за грађанске, кривичне и друге материје, као судови за управне спорове и решавање сукоба надлежности између судова и републичких органа.⁷ Савезни врховни суд био је највиша судска инстанца у држави, последњи степен апелације, орган који је одлучивао о законитости одлука Врховног војног суда и Врховног привредног суда.

Законом о судовима из 1954. године били су прописани и нови услови неопходни за вршење судијске функције. Професионални судија је могао постати сваки Југословен са завршеним правним факултетом и положеним правосудним испитом (судијским или адвокатским), који је испуњавао опште услове за ступање у државну службу и није био осуђиван због кривичног дела које би га чинило морално неподесним за судијску функцију.⁸ Судије врховних судова биране су из редова истакнутих правника и морале су имати 10 односно 12 година проведених у судијској пракси или на другим правним пословима. Исте године на снагу је ступио и Законик о кривичном поступку, којим су извиђај и истрага пренети у надлежност судова (из дотадашње надлежности јавног тужиоца).

Устројство правосуђа и мрежа судова, успостављени Законом о судовима из 1954. године, посебно у домену среских и окружних судова, суштински се нису значајније мењали све до распада југословенске државе. Задржана је тростепена апелација омогућена за поједине грађанске и кривичне предмете, а Уставом из 1963. и Основним законом о судовима опште надлежности из 1965. године

4 У октобру 1945. године судијску функцију у свим судовима опште надлежности на територији Србије без АП Војводине вршило је укупно 394 судија, од чега је адекватно правничко образовање имало 348 лица, док су 246 биле „судије-нестручњаци“ (Државни архив Србије /ДАС/, Фонд: Министарство правосуђа НР Србије /Г–276/, Ф–2А/1946, Извештај о раду Министарства правосуђа Србије до 1. октобра 1945. године). Да се ситуација поправљала недовољно брзо сведочи извештај из октобра 1954. године, у коме је констатовано да од 103 среских судова која су радила у тренутку писања извештаја, 11 је било без председника суда, док је чак у 20 председник суда било лице без правничког образовања. Ситуација у окружним судовима била је нешто боља: од 232 судије окружних судова само је 134 имало положен судијски или судијско-адвокатски испит, а 28 државно-стручне испите, док 67 није имало положену било коју врсту стручног (правосудног) испита (ДАС, Г–276, несређено, кутија: „Извештаји 1947–57“, Извештај државног секретара Светозара Крстића из октобра 1954. године).

5 *Службени лист ФНРЈ*, бр. 30/1954.

6 Горан Илић, *Стварање, организација и функционисање кривичног правосуђа у Србији од 1945. до 1957. године: докторска дисертација*, 189.

7 Чл. 21–22. Словом закона Врховни суд Војводине изједначен је са републичким врховним судовима.

8 Никола Жутић, *Врховни суд Србије – 160 година владавине права*, Београд: Врховни суд, 2006, 162.

само је још више утврђена јединственост судског система Југославије. Највеће промене односиле су се на измену имена: средњи судови постали су општински, Савезни врховни суд постао је Врховни суд Југославије а редовни судови су постали судови опште надлежности. Општински судови добили су одређено проширење надлежности, пошто им је дозвољено да суде и тежа кривична дела (за које је била забрањена казна од 5 година строгог затвора) и парничне поступке већег значаја и материјалне вредности.⁹ Ово је утицало на значајно увећање прилива предмета и радних обавеза у општинским судовима, који су, процентуално посматрано, обављали највећи део дељења правде у југословенском друштву.

Уставом из 1974. године и Законом о редовним судовима СР Србије (децембар 1974.) знатно је увећана надлежност општинских судова, па тако и Општинског суда у Пожаревцу. Они су били надлежни да суде у свим грађанским и кривичним стварима за чије је суђење по закону надлежан судија појединац; за кривична дела за које је била забрањена новчана казна или казна до 5 година затвора; за спорове о имовинско-правним захтевима; за оне радне спорове који су били у надлежности редовних судова; за спорове везане за развод брака, издржавање, чување и васпитавање деце; за спорове о стварним и личним службеностима; за спорове о доживотном издржавању; за спорове о најму или закупу ствари и просторија и оне стамбене спорове које је закон предвидео за пресуђивање редовним судовима, а као надлежност истакнуто је и вршење послова правне помоћи и као и други послови одређени законом.¹⁰ Законом о редовним судовима СР Србије предвиђено је постојање 94 општинска и 19 окружних судова у „ужој Србији“ (територији СР Србије без покрајина).¹¹ Уставом су прописане и надлежности самоуправних судова и мировних већа, а накнадним аутентичним тумачењима прописано је да Врховни суд Србије одлучује о законитости коначних управних аката републичких органа.¹²

Судови опште надлежности у Србији од 1945. до почетка седамдесетих година суочавали су се са бројним

изазовима у раду, од којих се као најтежи и хронични проблеми могу означити кадровско питање, материјални и инфраструктурни услови за рад, као и проблеми везани за вештачења. Кадровски проблеми¹³ били су везани за дефицит дипломираних правника у земљи, као и недовољан број, али и квалитет, младих кадрова који су пристизали са правних факултета. На такву ситуацију надовезивао се проблем финансирања судова и недостатка материјалних средстава за рад: плате судија и судских чиновника биле су ниже у односу на примања факултетски образованих кадрова у привреди и другим органима власти, а изражени проблеми постојали су и везано за решавање стамбеног питања судских кадрова. Већина судова у Србији је у првим послератним деценијама била смештена у старе, неусловне зграде, углавном грађене током 19. века или настале адаптацијом старих грађевина. Судови су били суочени са недовољним бројем просторија за рад, понекад чак и непостојањем праве суднице, а зграде у којима су били смештени обично су делили са другим органима власти: секретаријатом унутрашњих послова, Озном/Удбом, тужилаштвом, понекада и са општинским или окружним органима локалне самоуправе. Масовнија изградња нових зграда, посебно грађених за потребе судова и опремљених неопходном опремом за оптимални рад, почела је тек крајем шездесетих и почетком седамдесетих.¹⁴ Коначно, многи судови изван највећих градских центара, суочавали су се са проблемима приликом вештачења. Узрок проблема био је двојак: у мањим срединама није било адекватних стручњака који би могли да врше вештачења из своје струке, а са друге стране, трошкове вештачења у великом броју случајева сносио је сам суд, и то из веома ограничених материјалних средстава којима је располагао. Ниједан од наведених проблема није заобишао Општински суд у Пожаревцу, а на основу бројних сачуваних докумената јасно се увиђају размере проблема и тежина поремећаја у раду институције које су изазивали.

9 Радомир Ристић, Владан Вирјевић, *Окружни суд у Краљеву. Судска власт и судови у Краљеву 1805–2002*, Краљево: Окружни суд, 2002, 30–31.

10 Mirko Perović, *Pravosudni sistem Jugoslavije*, Beograd: Partizanska knjiga, 1980, 113–114.

11 „Закон о редовним судовима“, *Службени гласник СР Србије*, бр. 52, 30. децембар 1974.

12 Никола Жутић, *н. г.*, 178–182.

13 О томе детаљније: ДАС, Г–276, несређено, кутија: „Извештаји 1947–57“, Извештај државног секретара Светозара Крстића из октобра 1954. године; ДАС, Фонд: Фонд: Републички секретаријат за правосудје и општу управу СР Србије /Г–286/, ф. 8/1971, Преглед основних кадровских проблема правосудних органа на територији СР Србије.

14 Упркос томе, у априлу 1980. године, 21 општински и 7 окружних судова и даље нису имали смештај који би одговарао оптималном вршењу функције (ДАС, Г–286, ф. 2/1979, Информација о стању и актуелним проблемима кадрова у правосудним органима).

Кадровски проблеми у Општинском суду у Пожаревцу крајем шездесетих и током седамдесетих година

Једно од главних обележја рада Општинског суда у Пожаревцу од краја шездесетих до краја седамдесетих година 20. века био је недостатак адекватних кадрова, пре свега судија, који би омогућили несметано и ефикасно функционисање установе. На основу фрагментарно сачуваних историјских извора уочава се да је, практично од успостављања прве систематизације запослених у правосуђу, број судија у Среском, а касније и Општинском суду у Пожаревцу, био мањи од оног предвиђеног систематизацијом, те да је судска управа била суочена са великим тешкоћама у погледу попуње упражњених места и привлачења младог правничког кадра.

Крајем 60-их година Општински суд у Пожаревцу имао је укупно 39 запослених у радном односу, од чега 15 судија. Седамдесетих година број запослених осетно се увећао у односу на прву послератну деценију.¹⁵ Тако је 1971. суд укупно имао 72, а 1979. године 69 запослених. У првој половини ове деценије, суд је углавном имао 16 судија (укључујући и председника суда), иако је систематизацијом било предвиђено 19 или 20 поступајућих судија.¹⁶ Мањак стручног кадра још више се испољавао када је реч о стручним сарадницима и приправницима са завршеним Правним факултетом, где су од пет предвиђених места углавном била попуњена свега једно до два.

Општински суд у Пожаревцу током 1969. године имао је чак осморо младих судија, млађих од 30 година и са мање од 30 месеци радног искуства. Они су чинили већи-

ну од 15 запослених судија, али се у годишњем извештају¹⁷ истиче да је број судија и даље био мали, те да би за постојећи обим посла 20 био оптимални број запослених делиоца правде.¹⁸ Статистичким обрачуном утврђено је да је сваки судија овог суда у просеку решавао односно пресудио у 1770 предмета током 1969. године.

Почетком 70-их година судска управа указала је надлежним органима на кадровске тешкоће које су оптерећивале рад Општинског суда у Пожаревцу, као и њихове узроке.¹⁹ Број судија и приправника годинама је био мањи у односу на број предвиђен систематизацијом. Уз то, судије су често прелазиле на рад у Окружни суд или Окружно јавно тужилаштво, чиме би се стварали додатни поремећаји у раду Општинског суда. У жељи да се поменути проблеми систематски и трајно реше, судска управа анализирала је узроке проблема и затеченог стања. Као главни узрок кадровских проблема означен је несклад између веома велике количине посла и одговорности са једне, и скромних плата са друге стране.²⁰ Сликвито описујући ситуацију, судска управа је навела да млади правници не разматрају запослење у Општинском суду, јер у привреди и друштвеним организацијама од самог почетка имају боље материјалне услове, уз мање посла и одговорности. Као део проблема означено је и решавање стамбеног питања запослених у Општинском суду, што је био додатни мотивациони фактор за један број младих судија да пређу у судове вишег нивоа или друге правосудне органе.

Кадровски проблеми истакнути у анализи судске управе из 1971. још су се снажније испојили у наредним

15 Историјски архив Пожаревац (даље: ИАП), Срески суд, 1956, Извештај о бројном стању особља на дан 30. 9. 1956. Према овом извештају, Срески суд у Пожаревцу суд имао је 39 лица у радном односу и једно хонорарно ангажовано лице. Међу стално запосленима био је 21 мушкарац и 18 жена. Од 37 службеника само је 12 имало вишу стручну спрему, 6 средњу, а чак 17 нижу.

16 Почетком 70-их година већина општинских судова у Србији суочавала се увећаним приливом предмета, због промена у надлежности ових судова, а истовремено и са мањком судијског кадра. Таква ситуација негативно се одражавала на ефикасност судова, а делимично је амортизована прековременим радом судија и преузимањем вишеструко већег броја предмета од онога што је било предвиђено судијском радном нормом. Оваква пракса документована је у Општинском суду у Пожаревцу, о чему ће бити више речи на наредним страницама, али и у Општинском суду у Алексинцу (А. Стојановић, К. Милојковић, *и.г.*, 134–135).

17 ИАП, Општински суд, 1970, Извештај о раду. Документ се односи на 1969. годину.

18 У истом извештају судска управа се жалила да је тренутно у суду само један референт и један приправник са свршеним Правним факултетом, а требало би да их буде барем петоро.

19 ИАП, Општински суд, 1971, Питање кадрова. Током 1971. године у Општинском суду радило је 15 судија (од 20 предвиђених систематизацијом) и само један приправник, иако је било потребно да у суду ради чак петоро приправника. Исте године председник суда разрешен је дужности како би могао да преузме нова задужења у Окружном јавном тужилаштву.

20 Исто. У анализи је наведено да судије Општинског суда подлежу одговорности Скупштини која их је изабрала, као и да над њиховим радом надзор врше Окружни суд и јавно мњење. Као првостепени орган, Општински суд био је инстанца „у којој се преламају сви друштвени сукоби за чије је решавање надлежан суд“, па су запослени константно били преоптерећени великим приливом предмета.

годинама. Политичке и друштвене промене покренуте усвајањем Уставних амандмана додатно су се одразиле на Општински суд у Пожаревцу, када је 1972. промењен Закон о парничном поступку, чиме је велики део парничних предмета из делокруга окружних судова предат на решавање општинским судовима. Годишњи извештај председника суда Мирјане Кара-Јовановић за 1972. годину отворено истиче да је те промене суд дочекао неспреман, те да је у току године у њему радило свега 13 судија, укључујући и председника суда.²¹ Посебно је истакнут проблем решавања стамбеног питања запослених,²² уз истицање да суд не располаже ни изблиза довољним материјалним средствима, нити може да подигне кредите за неопходну изградњу станова. Услед недостатка адекватног кадра у Пожаревцу и околини, као и немогућности да привуче младе правнике из привреде и других организација, суд је био приморан да судије тражи „на страни“. Ово је, са друге стране, повлачило собом проблем решавања стамбеног питања као и питање запошљавања супружника, што се у тренутним околностима показивало као веома тешко изводљиво.²³ У којој је мери кадровско питање било горуће у том периоду сведочи и чињеница да је у годишњем извештају заузело прво место, и да је анализирано чак и пре статистичких показатеља рада суда по секторима. Истовремено, на основу поменутог извештаја сазнајемо и прецизне информације о висини плата запослених: просечна месечна плата судије износила је 3.350 динара, док су запослени са средњом и нижом стручном спремом зарађивали између 1000 и 1640 динара. Најнижу плату имала је чистачица (950 динара месечно), а највишу председник суда – 3800 динара.

Током 1973. године Општински суд био је суочен са значајно увећаним приливом предмета, а у раду је имао

свега 16 судија (укључујући и председницу суда). Услед чињенице да је двоје судија било пред одласком у пензију а обим посла непрестано растао, судска управа обратила се СО Пожаревац и СО Мало Црниће, са захтевом за обезбеђивање средстава за нова радна места.²⁴ У захтеву је истакнуто да је, у односу на важећу систематизацију радних места, недостајало чак 14 запослених, али је председница суда, Мирјана Кара-Јовановић у годишњем извештају за 1973. године указала да систематизација прављена према потребама из 1966. године, те да су реалне потребе суда биле 23 до 26 поступајућих судија. Упркос константном истицању кадровског проблема у годишњим извештајима, као и директног обраћања надлежним локалним самоуправама, руководиоци Општинског суда у Пожаревцу нису наилазили на адекватну подршку надлежних нити су на други начин успевали да реше питање запошљавања, те је и крајем седамдесетих година 20. века суд и даље имао мање од 20 судија, иако су судови исте надлежности у Краљеву и Јагодини (Светозареву) имали између 25 и 30 стално запослених судија.²⁵ Број запослених судија достигао је број предвиђен систематизацијом тек 1979. године. Тада је у суду било запослено 19 судија, што је одговарало реалним потребама рада, чији се обим знатно смањило у односу на прву половину седамдесетих година.

Општински суд у Пожаревцу током 70-их година

Документи који сведоче о раду Општинског суда у Пожаревцу током седамдесетих година 20. века изузетно су бројни и компактни, и чувају се у Историјском архиву Пожаревац. Они омогућавају детаљну и прецизну реконструкцију кретања броја предмета у практично свим материјама, док поједини наративни годишњи извештаји о раду бацају светлост на специфичности и тешкоће са којима се, током рада, сусретао овај суд. Значај ових историјских извора утолико је већи када се узме у обзир чињеница да је о раду (Народног) Среског суда у Пожаревцу од 1945. до половине шездесетих година сачуван само мали број историјских извора, као и да је највећи део интерне архиве Окружног (данас: Вишег) суда у Пожаревцу уништен у великој поплави 2014. године. Када је реч о

21 Недостатак судија драстично је утицао на рад и ефикасност установе, упркос великом залагању преосталих запослених и судске управе. У највећем делу године, у кривичном сектору, судску функцију обављале су само две судије, иако је систематизацијом предвиђено да троје судија током целе године ради у овом сектору, док би додатни, четврти судија, поступао у предметима кривиче током шест месеци. Услед овог поремећаја дошло је до великог повећања нерешених предмета који су пренети у следећу, али и неке наредне године (ИАП, Општински суд, 1972, Годишњи извештај о раду суда за 1972. годину, стр. 6).

22 Ово питање детаљно је анализирано у годишњим извештајима о раду суда за 1972. и 1973. годину.

23 ИАП, Општински суд, 1972, Годишњи извештај о раду суда за 1972. годину, стр. 20–21.

24 ИАП, Општински суд, 1973, Захтев за обезбеђење потребних средстава за нова радна места, 18. 05. 1973.

25 ИАП, Општински суд, 1978, Извешта о раду за 1978. годину.

пожаревачким судовима опште надлежности у 20. веку и њиховом раду, најпотпунију реконструкцију могуће је урадити управо у случају Општинског суда 70-их година.

У овом раду биће детаљно анализирани сви извештаји о раду од краја шездесетих година закључно са 1978. годином. Наративни годишњи извештај о раду Општинског суда у Пожаревцу за 1969. годину²⁶ садржи анализу и оцене трендова кретања предмета у различитим судским секторима, односно материјама. Тако су истакнуте квалитативне промене у предметима кривичне материје: све више било је тежих случајева, за које је била забрањена казна строгог затвора и који су раније били у надлежности Окружног суда, док је број лакших кривичних дела био у паду.²⁷ У порасту су била кривична гоњења услед неплаћања алиментације, јер се дешавало да један од родитеља оде на привремени рад у иностранство, престане да плаћа алиментацију и истовремено постане недоступан југословенском правосуђу и полицији.

У истражним радњама поступао је првобитно само један, а потом двојица судија Општинског суда у Пожаревцу. Истраге су, у складу са законом, спровођење у координацији са органима гоњења: тужилаштом и милицијом. Подаци за 1968. и 1969. годину указују да су најчешће вршени увиђаји поводом саобраћајних несрећа као и истраге из области привредног криминала (крађе, проневере, несавесно пословање, преваре, злоупотребе службене дужности из користољубља). Судије Општинског суда водиле су истрагу и поводом смрти изазваних побачајима, у неколико случајева на годишњем нивоу. У кривичној и истражној материји крајем 60-их година као

26 ИАП, Општински суд, 1970, Извештај о раду. Документ се односи на 1969. годину, написан је писаћом машином на 25 страница и потписан од председника суда Александра Стефановића. Сви подаци о раду суда у различитим материјама, као и кадровским и материјалним приликама, наведени на наредним страницама, преузети су из овог извештаја.

27 Уврде су и у 1968. и током 1969. години чиниле око 41%, а клевете између 8 и 9% лакших кривичних дела, док су код тежих кривичних дела значајније заступљена наносења тешких телесних повреда, као и угрожавање јавног саобраћаја. Овакав тренд код тежих дела тумачен је социјално-економским факторима: несређеним имовинским односима и честим избијањем туча која су резутовале наносењем повреда, као и све масовнијом употребом моторних возила услед њихове приступачности и развоја друмског саобраћаја у земљи. Упоредно сагледавање са документованим случајем Општинског суда у Алексинцу указује да су ове тенденције квалитативних промена дела из кривичне материје биле распрострањене на територије целе Србије (Александар Стојановић, Коста Милојковић, *н. г.*, 133).

посебна препрека у раду испољио се недостатак вештака, како лекара – обдуцијената, тако и економиста и правника који би могли вештачити у случајевима проневера и других кривичних дела у привреди. Решење је привремено пронађено у хонорарном ангажовању вештака из других градова (чак и Београда), као и ангажовању пензионисаних лица са адекватном експертизом.

Парнични сектор бележио је константан пораст прилива предмета, као и све већу вредност спорова, што је тумачено напретком економских односа и убрзаним развојем и урбанизацијом Пожаревца. У овој врсти материје најчешће се и дешавало да се предмети преносе из године у годину, па је тако током 1969. године решено чак 143 предмета из периода 1963–1967. године.²⁸ Извршни сектор ажурно је обављао своју делатност, истовремено указујући на проблеме у раду. Један од узрока незадовољства лежао је у чињеници да су се извршења спроводила на основу Закона о извршењима из 1930. године, који је сматран застарелим и неусклађеним са друштвеним и економским околностима. Осим тога, велики проблем представљао је однос становништва према обавези извршења, односно недостатак воље да на добровољној бази извршава своје обавезе ове врсте. Међу грађанима је било пуно оних који су радије плаћали дажбине по основу налога суда судском органу, него тражиоцу извршења. Принудна извршења и лицитацијска продаја имовине били су непопуларни у народу, јер људи нису желели да се међу својим комшијама куповином њихове имовине,²⁹ нити је, услед добре снабдевености тржишта, роба продавана на тај начин била посебно атрактивна.

Ванпарнични сектор бележио је константан пораст прилива предмета. Највећи број предмета био је из домена пружања правне помоћи другим судовима, као и решавања ванпарничних поравнања везаних за Агро-индустријски комбинат „Душан Арсић“ из Пожаревца. У ову

28 Исте године укупно је завршено 3765 предмета из парничне материје. На 910 пресуда уложена је жалба, па је другостепена инстанца потврдила 534 одлуке (скоро 59% пресуда), преиначила 43 (нешто мање од 5%) и укинула 333 пресуде овог суда (36%).

29 Ово је посебно важило за случајеве аукцијске продаје непокретности у околним селима, заплених по основу неплаћеног пореза. Локално становништво није желело да таква имања купује ни током 70-их година, па је у годишњим извештајима истицано да се због неуспеха лицитација решавање појединих случајева одлагано а њихово трајање продужавано (ИАП, Општински суд Пожаревца, 1970, Извештај о раду извршног и ванпарничног одељења за 1970. годину, стр. 4).

материју спадала су и одобрења за ступање малолетних лица у брак: током 1969. суду је упућено 123 молбе овог садржаја а у 84 случаја удовољено је подносиоцу молбе.

Оставински сектор успевао је да на годишњем нивоу заврши више предмета него што их је примио у текућој години. Проблеми са којима су се судије суочавале везано за ову материју проистицали су из тешкоћа прибављања оставинских изјава лица која су била на раду у иностранству. Повремено су се дешавале и парадоксалне ситуације: да се изнова води одређени оставински поступак јер су наследници изгубили првобитна решења или су у решењима изостали бројеви катастарских парцела. У Земљишнокњижном сектору такође се радило са великом ефикасношћу. Странке су углавном достављале потпуну документацију а посебно је примећен и истакнут тренд решавања имовинских односа од стране различитих радних организација и пољопривредних комбината.

Казнена политика у Општинском суду у Пожаревцу крајем 60-их година вођена је у складу са препорукама друштвених и политичких организација, као и одредбом Устава СФРЈ према којој су судови били дужни да прате друштвене појаве које могу бити од значаја за функцију суђења. За лакша кривична дела, попут увреде и клевете, најчешће су изрицане новчане казне, као и знатан број условних осуда. Оштрије су санкционисана тежа кривична дела, посебно она чији је број био у порасту. Просечна казна за nanoшење тежих телесних повреда износила је

8 месеци затвора, угрожавање јавног саобраћаја 8–12 месеци, проневере 7 а несавесно пословања у привреди 3 месеца затворске казне. Према извештају о раду, суд је настојао да приликом одмеравања адекватне казне узме у обзир друштвену опасност вишеструких повратника у вршењу кривичних дела. У наведеном периоду није забележен пораст малолетничке деликвенције, а карактерисала су је углавном лашка кривична дела. Анализирајући ову категорију преступника, судска управа истакла је да се углавном ради о млађој градској популацији, регрутованој „из породица у којима владају несређени односи, неслоге и неразумевање“.

На основу извештаја о раду за 1969. годину уочава се да је материјални положај Општинског суда у Пожаревцу био незадовољавајући током друге половине 60-их година. Иако су биле преоптерећене послом и бројем предмета, судије су остваривале приходе несразмерне са радним залагањем и учинком. Стање није било на завидном нивоу ни када је било речи о набавци канцеларијског материјала и огрева, док је сектор Извршења кривичних санкција (управо те године преузета надлежност од МУП-а) располагао старом, влажном и неадекватном зградом, која је служила као међуопштински затвор.

Сачувани извештаји судске управе који се односе на рад Општинског суда у Пожаревцу омогућавају потпуну и детаљну реконструкцију историје установе, за период 70-их година 20. века.

Табела: кретање предмета у 1970. години³⁰

СЕКТОР	Стање на поч. године	Новопримљени	Поново ушло у рад	Укупно у раду	Завршено	Стање на дан 31.12.
Кривице	732	1381	30	2143	1295	848
Парнице	1812	3163	292	5267	3382	1885
Извршења	1007	3985	/	4992	3425	1567
Оставине	142	970	/	1112	993	119
Земљ. књига	695	3393	/	4088	3029	1059
Истраге	60	192	/	252	234	18
Ванпарнично	406	2609	/	3015	2808	207
Платни налози	/	8628	/	8628	8628	/
УКУПНО	4857	24321	322	29497	23794	5703

30 ИАП, Општински суд, 1970, Општински суд Пожаревац – Годишњи извештај за 1970. годину

Кривично одељење Општинског суда у Пожаревцу било је веома оптерећено предметима током 1970. године. У раду је, у току године, укупно било чак 2143 предмета, од чега је завршено 1295.³¹ Процентуално, најчешће су судије поступале у домену ситног криминала. Примећен је тренд пораста кривичних дела извршених на штету друштвене имовине у служби, угрожавање саобраћаја као и наношења тешких телесних повреда. Посебан извештај о раду поднео је и судија за малолетнике.³² Током године овом судији достављено је 70 предмета од којих је решено 60, а у наредну годину пренето је 25 предмета. Доминирала су кривична дела ситне крађе и одузимања моторног возила. Извештај садржи и детаљан опис казнене политике: према свим учиниоцима лакших кривичних дела, посебно онима који нису имали никакве раније преступе, углавном се ишло ка обустави поступка. Оваква толеранција протезала се и на деликвенте „незнатне васпитне запуштености“. Извесне санкције осетили су само повратници у извршењу кривичних дела, а о благодати суда уверљиво сведочи чињеница да током читаве године ни једном лицу није изречена мера упућивања у васпитно-поправни дом.

Истражно одељење Општинског суда у Пожаревцу имало је 1970. године двојицу судија са записничарима. Просечно је у току сваког месеца у ово одељење доспело 50 предмета, а у току календарске године успешно је завршено 666 предмета, од чега 234 предмета истрага и 432 предмета са истражним радњама.³³ Судије су извршиле 95 увиђаја, од чега чак 91 у вези са саобраћајним несрећама.

Оставинско одељење, које је покретало оставинске поступке по службеној дужности и на захтев наследника, примило је током 1970. године 970 нових предмета. Заједно са незавршеним предметима из претходних година, укупно је у раду било 1112, од којих је успешно решено 993 предмета. Отежавајућу околност у раду представљао је велики број странака који се налазио на привременом раду у иностранству, па се са њима комуницирало или путем секретаријата, или се морао чекати њихов повратак како би предмети били узимани у поступак. Са друге стране, сарадња са Земљишнокњижним одељењем подигнута је на виши ниво, што је умногоме утицало на повећану ефикасност рада.³⁴

Табела: кретање предмета током 1971. године

СЕКТОР	Стање 1.1.1971.	Новопримљено	Поново ушло у рад	Укупно у раду	Завршено	Стање 31.12.1971.
Кривице	848	1279	16	2143	1325	818
Парнице	1885	2894	210	4989	3349	1640
Извршења	1567	3179	-	4746	3340	1406
Оставина	119	832	-	951	842	109
Зем. књига	1059	3568	-	4627	3450	1177
Истраге	18	259	-	277	253	24
Ванпарнични	207	2462	-	2669	2300	369
Плат. налози	-	8758	-	8758	8758	-
УКУПНО	5703	23231	226	29160	23617	5543

31 ИАП, Општински суд, 1970, Извештај о раду кривичног сектора. Од 1295 завршених случајева свега 413 окончано је пресудом, а чак 673 предмета обуставом поступка. У следећу годину пренето је чак 848 незавршених предмета. И у овом извештају као један од главних узрока неефикасности суда означен је проблем са вештацима о коме је већ било речи, и који је дужи низ година оптерећивао правосудје.

32 ИАП, Општински суд, 1970, Извештај о раду Судије за малолетнике у току 1970. године.

33 ИАП, Општински суд, 1970, Истражно одељење. Када се узме у обзир чињеница да је сваки од судија ефективно радио 11 месеци, у току сваког месеца окончавано је у просеку 60 предмета.

34 ИАП, Општински суд, 1970, Извештај о раду оставинског одељења за 1970. годину.

Годишњих извештај судије за малолетнике за 1971. годину указује на пораст малолетничке деликвенције у оским срединама, премда је већина преступника и даље потицала из градских породица. У извештају су истакнуте поједине околности које су утицале на превенцију и санкционисање малолетничке деликвенције у Пожаревцу и околини: преступници су углавном потицали из разорених, социјално угрожених породица, у којима је, у једном броју случајева, постојао и алкохолизам родитеља.³⁵ Судија је оценио да између родитеља и центра за социјални рад не постоји адекватна сарадња у надзору, као и да повратници из поправних домова имају великих тешкоћа у ресоцијализацији. На ефикасност рада судије за малолетнике утицала је и околност да је један већи број преступника био тешко доступан, јер органи гоњења нису могли да их пронађу услед честих промена места пребивалишта, а многи су прибегавали и одласку у иностранство код родитеља или рођака који су тамо боравили на привременом раду.

Током 1971. године ванпарнични сектор Општинског суда у Пожаревцу највише је посла имао у вези са захтевима за накнаду поводом експропријације и национа-

лизације имовине, извршених према ранијим законима.³⁶ Нови закон о експропријацији подразумевао је одређивање „правичне накнаде“ за експроприсану имовину и имао је ретроактивно дејство. Крајем године престао је да важи и савезни Закон о експропријацији, па је у извештају Ванпарничног сектора Општинског суда у Пожаревцу истакнута потреба да Републички секретаријат за правосуђе што хитније дефинише и обзнани критеријуме за одређивање правичних накнада. Истовремено, извршни сектор је и даље као највећи проблем у свом раду истицао застарелост правне регулативе, као и мањак „лицитаната“ који би купили имовину одузету дужницима.

Током 1972. године Општински суд у Пожаревцу био је суочен са великим кадровским потешкоћама. Од 20 судија предвиђених систематизацијом радило је само њих 12, уз председницу суда. Недостатак кадра амортизован је прековременим радом и великим залагањем и одрицањима запослених у суду. Према годишњем извештају, у просеку између 500 и 600 странака пролазило је кроз судске просторије сваког дана, а у раду се током године нашло преко 28.000 предмета – преко 2.000 по судији.

Табела: кретање предмета у току 1972. године³⁷

СЕКТОР	Стање 1.1.1972.	Новопримљено	Поново ушло у рад	Укупно у раду	Завршено	Стање 31.12.1972.
Кривице	818	1242	28	2088	1028	1060
Парнице	1640	2900	293	4833	3112	1721
Извршења	1406	3012	-	4418	3499	919
Оставина	109	798	-	907	809	98
Зем. књига	1177	2745	-	3922	3826	96
Истраге	24	198	-	222	201	21
Ванпарнични	369	2015	-	2384	2183	201
Плат. налози	-	9545	-	9545	9545	-
УКУПНО	5542	22455	321	28319	24203	4116

³⁵ ИАП, Општински суд, 1971, Извештај о раду судије за малолетнике током 1971. године. У току 1971. године судија за малолетнике Слободанка Јоцић примила је 70 нових предмета, уз 25 пренетих из прошле године, тако да је у раду укупно било 95 предмета. Завршен је 71 предмет, док је 24 пренето у наредну годину.

³⁶ ИАП, Општински суд, 1971, „Ванпарнични сектор“. Током 1971. године овај сектор завршио је 903 предмета, 97 више него у претходној години.

³⁷ Табела састављена према: ИАП, Општински суд, 1972, Годишњи извештај о раду суда за 1972. годину, стр. 4–5.

Кривични сектор био је оптерећен кадровским недостацима, што је изазвало увећан број нерешених предмета. Секторска анализа указивала је на повећан прилив предмета по основу привредног криминала, недостатка саобраћајне културе и употребе алкохола током вожње, као и туча. На пресуде Општинског суда Пожаревац из кривичне материје Јавни тужилац уложио је 15 жалби, након чега је на вишој инстанци потврђено и поништено по 5 пресуда, 3 су преиначене а у 2 предмета виши суд није поступао.

Кадровски проблеми кривичног сектора током 1972. године прелили су се и на истражни сектор, јер је услед новонастале ситуације један истражни судија судио и у области кривица. Највише посла у истражи било је по основу крађа и наношења тешких телесних повреда. Истражне судије Општинског суда извршиле су 190 увиђаја, од чега највећи део поводом саобраћајних незгода и пожара. Један од годинама присутних проблема, везан за недостатак потребних вештака, решен је споразумом за саобраћајним предузећем „Литас“ из Пожареваца, чији су инжењери саобраћајне струке преузели на себе вештачење исправности моторних возила која су учествовала у саобраћајним незгодама.

Парнични сектор сусретао се са уобичајено великим приливом предмета. Хитно су се узимали у рад предмети везани за издржавање деце, ометање посета и радне спорове. Проблеми у раду настајали су услед слабе припремљености странака за спорове и недостављања потребне документације и доказа, као и навике становништва да бројне ситне имовинске спорове решава путем

суда. То је доводило до заостајања предмета, па је током 1972. године у раду било и неколико предмета чак из 1963. и 1964. године.³⁸

Ванпарнични сектор наставио је да функционише са великом ефикасношћу и у 1972. години, успешно окончавајући већи број предмета од броја примљених у току године. Највећи део ангажовања био је везан за пружање правне помоћи другим правосудним органима, потом за питања експропријације, одређивања међа између имања, као и издавања дозвола малолетним лицима за ступање у брак. Оставински, земљишно-књижни и извршни сектор Општинског суда у Пожаревцу радили су током 1972. године са ефикасношћу уобичајеном за претходне године и нису се сусретали са новим изазовима у раду.

Рад Општинског суда у Пожаревцу током 1973. године био је обележен наслеђеним кадровским проблемима и додатно увећаним приливом предмета. Како је у радни однос примљен само један нови судија, а број предмета био увећан за чак 1404 (од чега 1192 тежих) у односу на претходну годину, обим и интензитет рада додатно се увећао.³⁹ Промене у надлежности суда, које су ступиле на снагу 1972. године, утицале су и на структуру предмета, у којој су тежи случајеви, чије је решавање захтевало више времена и радног ангажовања, заузимали знатно више простора него раније. Наведене околности приморале су судску управу да судијама из грађанске материје често додељује кривичне предмете, што је за последицу имало одлагање парничних предмета и њихово преношење у наредну годину.

Табела: кретање предмета у току 1973. године⁴⁰

СЕКТОР	Стање 1.1.1973.	Новопримљено	Поново ушло у рад	Укупно у раду	Завршено	Стање 31.12.1973.
Кривице	1060	1538	43	2641	1893	748
Парнице	1721	3502	261	5484	3545	1939
Извршења	919	2815	-	3734	2920	814
Оставина	98	1001	-	1099	916	183
Зем. књига	96	2823	-	2919	2451	468
Истраге	21	267	-	288	261	27
Ванпарнични	201	2156	-	2357	2223	134
Плат. налози	-	9757	-	9757	9757	-
УКУПНО	4116	23859	304	28279	23996	4313

38 ИАП, Општински суд, 1972, Годишњи извештај о раду суда за 1973. годину.

39 ИАП, Општински суд, 1973, Извештај о раду суда за 1973. годину.

40 Табела према: ИАП, Општински суд, 1973, Извештај о раду суда за 1973. годину, стр. 3.

Судије Општинског суда у Пожаревцу које су судиле у кривичним предметима и даље су највише посла имали са увредама и клеветама, а нешто оштрија казнена политика испољена је у погледу привредног криминала и корупције. У области истрага знатно је увећан прилив нових предмета, за чак 66, што је чинило готово трећину укупног броја истрага из 1972. године. Истражни судија најчешће се бавио крађама и проневерарама, потом угрожавањем сигурности и телесним повредама.⁴¹ Судија за малолетнике, који је услед нужде често судио и кривичне предмете, успешно је окончао већину предмета из текуће, као и бројне предмете из претходне године. Казнена политика и даље је била блага, те је мера упућивања у поправно-васпитну установу изречена само једном лицу, док су у укупно 30 случајева изречене мере појачаног родитељског и старатељског надзора. Посебан проблем у раду на превенцији и кажњавању малолетничке деликвенције представљало је бежање деликвената у иностранство, као и чињеница да установе социјалне старања из општина Жабари, Кучево и Велико Градиште нису адекватно сарађивале са Општинским судом, за разлику од Центра за социјални рад Пожаревца.

У области грађанско-парничне материје прилив је био увећан за преко 600 предмета у односу на претходну годину. Ова околност, уз велике кадровске проблеме, довела је до значајнијег заостајања у решавању предмета и њиховог преношења у наредне године, упркос чињеници истакнутој у годишњем извештају о раду: да су судије у овом сектору свакодневно радиле 4–5 сати прековремено, те

да су радиле и суботом и недељом.⁴² Повећан је прилив предмета из радних и стамбених спорова, а на смањену ефикасност суда у овој материји утицала је и чињеница да су многе странке биле на раду у иностранству, као и да су странке често приступале суду без адвоката или комплетне потребне документације и доказа.

Оставинско, Земљишнокњижно и Ванпарнично одељење били су ажурни током целе године и углавном суочени са уобичајеним обимом и структуром посла. Извршно одељење било је нешто ефикасније у односу на претходне године, али и даље оптерећено истим проблемима у раду – невољности становника (посебно сељака) да купују пописани и заплењену имовину, па чак и да је привремено чувају по налогу суда за одговарајућу надокнаду.⁴³

Средина седамдесетих година 20. века представљала је динамичан период у политичком и друштвеном животу социјалистичке Југославије. Усвајање Устава 1974. године и наставак спровођења реформи и реорганизације судства одражавали су се на целокупно правосуђе, па и на рад Општинског суда у Пожаревцу. Ова установа је у наведеном периоду имала функцију првостепеног суда за територију општина Пожаревац и Мало Црниће, а у погледу процесуирања кривичних дела малолетника њена јурисдикција биле је проширена и на општине Жабари, Кучево и Велико Градиште. Укупни годишњи прилив предмета и обим рада постепено су опадали из године у годину, а до већих кашњења у решавању предмета дошло је током 1977. године.

Табела: укупно кретање предмета за период 1974–1977. годину:

ГОДИНА	НОВИ ПРЕДМЕТИ	УКУПНО У РАДУ	РЕШЕНО	НЕРЕШЕНО
1974	21618	29196	21932	4264
1975	20892	преко 25000 ⁴⁴	21225	4125
1976	18066	22471	18174	4297
1977	17839	преко 22000 ⁴⁵	17258	5081

⁴² ИАП, Општински суд, 1973, Извештај о раду суда за 1973. годину, 30–34.

⁴³ ИАП, Општински суд, 1973, Извештај о раду суда за 1973. годину, 36.

⁴⁴ Није сачуван годишњи извештај за 1975. годину, али се у Историјском архиву Пожаревац чувају квартални извештаји о раду током те године. На основу њих могуће је прецизно реконструисати број нових предмета, решених и нерешених предмета (пренетих у следећу годину), али не и укупан број предмета који је био у обради, због поновног узимања у рад једног броја предмета. Сабирањем

⁴¹ Исто, 27–28.

Током 1975. године извршена је промена на челу суда, када је, уместо Мирјане Кара-Јовановић, на место председника суда дошао Танасије Миловановић. Извештаји о раду из средине седамдесетих година подношени су на новим статистичким обрасцима и нису садржали нарративне анализе рада и проблема у раду, или такви документи нису сачувани до данас. Ова околност, нажалост, ускраћује нам драгоцену сазнања и тумачења везана за рад установе, кретање предмета унутар материја, развој криминалитета и процену судија о утицајима друштвених и економских фактора на вршење кривичних дела и учесталост парничних спорова међу грађанима. Ипак, о утицају једног фактора на обим рада Општинског суда у Пожаревцу могуће је писати и без поменутих анали-

за. Средином седамдесетих година одлазак грађана Пожаревца и околине на (привремени) рад у иностранство узео је маха, па је велики број становника Браничевског округа заправо боравио ван земље, и на својим адресама сталног боравка проводио тек неколико недеља током годишњих одмора или празника.

Поузданији и детаљнији квантитативни и квалитативни показатељи о раду Општинског суда у Пожаревцу сачувани су за последње године осме деценије прошлог века. Тренд благог, али константног, смањивања прилива укупног броја предмета наставио се и током 1978. и 1979. године, а у наведеном периоду број запослених судија коначно је био у складу са систематизацијом и реалним потребама суда.

Табела: кретање предмета по материјама у 1978. години.⁴⁶

Врста предмета	Нерешено 1.1.1978.	Примљено нових	Поново узето у рад	Укупно у раду	Решено	Нерешено 31.12.1978.
Истрага	49	291	/	340	295	45
Кривице	771	1231	48	2050	1177	873
Парнице	1917	2870	179	4966	3426	1540
Ванпарнице	254	1728	/	1982	1784	198
Оставина	653	1088	/	1741	1236	505
Зем, књига	768	3981	/	4749	4309	440
Извршења	669	2347	/	3016	2470	546
Пл. налози	/	2527	/	2527	2405	122
УКУПНО	5081	16036	227	21371	17102	4269

Међу последњим документима релевантним за предмет истраживања, сачуваним у Историјском архиву Пожаревац, налази се и допис Окружном суду у Пожаревцу, везан за рад истражних судија Општинског суда током

броја решених и нерешених предмета долазимо до закључка да је укупан број предмета извесно био већи од 25.000 (ИАП, Општински суд, 1975, Кретање предмета код Општинског суда у Пожаревцу за време од 1. јануара до 31. марта 1975; Кретање предмета код Општинског суда у Пожаревцу за време од 31. марта до 30. јуна 1975; Кретање предмета код Општинског суда у Пожаревцу за време од 1. јула до 30. септембра 1975; Кретање предмета код Општинског суда у Пожаревцу за време од 1. октобра до 31. децембра 1975).

⁴⁵ Као и у случају 1975. године, сачувани су само квартални извештаји, на основу којих није могуће сасвим поуздано реконструисати укупан број предмета узетих у рад током 1977. године (ИАП, Општински суд, 1977, тромесечни извештаји о кретању предмета).

⁴⁶ ИАП, Општински суд, 1978, Кретање предмета код Општинског суда у Пожаревцу за време од 1.1.1978. до 31.12.1978 г.

1978. године.⁴⁷ Током наведене године вршене су истражне радње за укупно 309 предмета и у готово свим увиђајима истражне судије излазиле су на терен заједно са јавним тужиоцем или његовим заменицима. Спровођене су истраге за укупно 31 кривично дело, од чега је само код саобраћајних незгода са смртним исходом било 22 истраге. Обдукције су вршене у случају 27 преминулих лица, од чега је 22 страдало у саобраћајним несрећама а пет од последица повреда задобијених на раду. Већих проблема са вештачењем није било, мада је упадљиво да судска управа није била посебно задовољно економским вештачењем које су вршили инспектори Службе друштвеног књиговодства, као и чињенице да је знатан број саобраћајних незгода вештачио један инжењер саобраћаја из Београда, па су предмети често ношени у престоницу.

⁴⁷ ИАП, Општински суд, 1979, Су.бр.22/79.

Закључак

Општински суд у Пожаревцу током седамдесетих година 20. века представљао је основни суд опште надлежности, који је по обиму посла и броју предмета био најоптерећенији на територији Пожаревца и шире околине. Борба овог суда са бројним изазовима у раду реална је парадигма стања у ондашњем судству и правосуђу Србије. У највећем делу анализираног периода, суд је радио са (знатно) мањим бројем судија него што је то било предвиђено систематизацијама надлежног републичког секретаријата. Лоши материјални услови у правосуђу, као и развијеност пожаревачке привреде у датом тренутку, одвраћали су младе правнике од заснивања радног односа у Општинском суду. Изазов у раду представљао је недостатак судских вештака медицинске и економско-рачуноводствене струке, док је ситуација везана за вештачење исправности моторних возила која су учествовала у саобраћајним незгодама решено сарадњом са предузећем „Литас“. Особени изазов у раду суда представљала је недоступност странака у парничном поступку, те окривљених у кривичним поступцима, услед одласака локалног становништва на привремени рад у иностранство. Наведени фактори, а преваходно мањак поступајућих судија, одражавали су се и на квалитет рада суда: број заосталих предмета био је велики и суд у многим годинама није могао да оствари потпуну ажурност и долазило је до пролиферације предмета, како из парничне, тако и из кривичне материје. Истовремено, због оптерећености огромним бројем предмета повремено је трпео и квалитет пресуда, па је број судских одлука који је поништаван или преиначаван на апелационој инстанци (Окружном суду у Пожаревцу) повремено био већи од окружног и републичког просека.

Необјављени историјски извори:

Државни архив Србије

-фонд: Министарство правосуђа Србије (Г-276)

-фонд: Републички секретаријат за правосуђе и општу управу Србије (Г-286)

Историјски архив Пожаревац

-фонд: Општински суд у Пожаревцу

-фонд: Срески суд у Пожаревцу

Штампа и периодика:

-Службени гласник СР Србије

-Службени лист ФНРЈ

Литература:

- Живковић Јасмина, Милошевић Дулић Наташа, *Пожаревачки Мајистраш: Први нахијски суд у Србији 1821–2011*, Пожаревац: Историјски архив Пожаревац, 2011.
- Живковић Јасмина, *Судство као сејменит српске државности 1804–1914. Пожаревачки суд од мајистраша до првостепеног суда округа пожаревачког*, Пожаревац: Историјски архив Пожаревац, 2006.
- Жутић Никола, *Врховни суд Србије – 160 година владавине права*, Београд: Врховни суд, 2006.
- Илић Горан, *Стварање, организација и функционисање кривичног правосуђа у Србији од 1945. до 1957. године: докторска дисертација*, Ниш: Правни факултет, 2007.
- Максимовић Стеван, *Суђења у пожаревачком мајистрашу (1827–1844)*, Пожаревац: Просвета, 1973.
- Perović Mirko, *Pravosudni sistem Jugoslavije*, Београд: Partizanska knjiga, 1980.
- Ристић Радомир, Виријевић Владан, *Окружни суд у Краљеву. Судска власт и судови у Краљеву 1805–2002*, Краљево: Окружни суд, 2002.
- Стојановић Александар, Милојковић Коста, *Суд у Алексинцу: 1832–2017*, Алексинац: Завичајни музеј, 2017.

Požarevac Municipal court of justice during the 1970s

The article is written mostly based on unpublished, previously unused archival sources, kept in State archives of Serbia and Historical archives of Požarevac. These sources allow a detailed reconstruction, both quantitative and qualitative, of how Požarevac Municipal court of justice used to function and work during the 70s.

This court, during the entire period treated in article, was a primary court of justice for Požarevac, and had the 1st degree jurisdiction in most of civil cases, lighter criminal cases and juvenile cases. Over the course of time number of employees increased significantly, but the number of active judges has almost always been lower than optimal. Court administration had great problems in attracting young jurist to start their career in Municipal court due to low salaries and lack of proper financing. As a consequence, active judges were burdened with much higher number of cases on regular basis, which affected the efficiency and quality of the institution's work.

Keywords: Municipal court of justice, Požarevac, 1970s, judicature, justice.